

TALABALARNI DISTRUKTIV G'OYALARDAN HIMOYALASHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Axmedov Davron Murodovich

Toshkent shahar Ichki ishlar bosh boshqarmasi

Huquqbuzarliklar profilaktikasi boshqarmasi

*Boshlig'i o'rinbosari – voyaga yetmaganlar va yoshlar
profilaktikasini tashkil etish bo'limi boshlig'i podpolkovnik*

ANNOTATSIYA

Ushbu tadqiqotda talabalarni destruktiv g'oyalardan himoyalashning pedagogik-psixologik xususiyatlari tahlil qilinadi. Talabalar o'quv jarayonida ijtimoiy, psixologik va madaniy o'zgarishlarga duch kelishadi, bu esa ularning fikr va qarashlariga ta'sir ko'rsatadi. Shunday qilib, ularda turli destruktiv g'oyalar, ekstremizm yoki radikal fikrlar paydo bo'lishi mumkin. Mazkur tadqiqotda talabalarni bunday g'oyalardan himoya qilish uchun pedagogik va psixologik usullar, metodlar va yondoshuvlar ko'rib chiqiladi.

Pedagogik yondoshuvlar, talabalarni ongli ravishda ijtimoiy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirishga, ularni o'z fikrini mantiqiy va ilmiy asosda ifodalashga o'rgatishga qaratilgan. Psixologik yondoshuvlar esa talabalar ongini rivojlantirish, ular ichidagi stress va tashvishlarni bartaraf etish, va salbiy ta'sirlarni oldini olishga yordam beradi. Bunday yondoshuvlar, talabalarga ijtimoiy mas'uliyatni oshirish, ularning jismoniy va ruhiy holatini yaxshilashga yo'naltirilgan.

Kalit so'zlar: talabalar, destruktiv g'oyalar, himoya qilish, pedagogik yondoshuvlar, psixologik yondoshuvlar, ijtimoiy-axloqiy qadriyatlar, stressni boshqarish, ruhiy holat.

KIRISH

Zamonaviy o'quv jarayonida talabalar nafaqat ilmiy bilimlarni egallash, balki ijtimoiy va axloqiy qadriyatlarni shakllantirishda ham katta mas'uliyatni o'z zimmasiga oladilar. Bu, ayniqsa, ularning psixologik salomatligi, ruhiy holati va axloqiy qarashlariga ta'sir ko'rsatuvchi ijtimoiy g'oyalarning kuchaygan davrida yanada muhim bo'lib qoladi.

Talabalar o'z fikrlarini va qarashlarini shakllantirish jarayonida turli ichki va tashqi omillarga duch keladi. Bunday omillar orasida destruktiv g'oyalar, ekstremizm va radikal fikrlar paydo bo'lishi ehtimoli ham mavjud.

Destruktiv g'oyalar — bu ijtimoiy va axloqiy jihatdan salbiy yoki zararli bo'lgan fikrlar va qarashlardir. Bular talabalar ongiga ta'sir qilib, ularni jamiyatdan ajralishga, radikal fikrlar va harakatlarga yo'naltirish mumkin. Shu boisdan, talabalarni bunday g'oyalardan himoyalash va ularni ijtimoiy, axloqiy qadriyatlar asosida tarbiyalash

zaruriyatga aylanadi. Pedagogik va psixologik metodlar talabalarni bunday salbiy ta'sirlar bilan kurashishga, mantiqiy fikrlashga va mustahkam axloqiy pozitsiyalarni shakllantirishga yordam beradi.

Pedagogik-psixologik yondashuvlar, talabalarni kritikal fikrlashga, jamiyatdagi o'zgarishlarga salbiy qarashlarga qarshi kurashishga tayyorlashni o'z ichiga oladi. Shuningdek, bu yondoshuvlar talabalar ongini rivojlantirish, ular ichidagi stress va tashvishlarni kamaytirish, va ijtimoiy mas'uliyatni oshirishga xizmat qiladi. Maqsad, talabalarni nafaqat ilmiy bilimlar, balki ijtimoiy va axloqiy qadriyatlar, shaxsiy erkinlik va hurmatni chuqur o'zlashtirishga yo'naltirishdir.

ASOSIY QISM

Amaliy fikrlar:

- Talabalarni kritikal fikrlashga o'rgatish: Talabalar ijtimoiy va axloqiy masalalarni tahlil qilishni o'rganishi kerak. Bunga misol tariqasida, ular bilan turli ijtimoiy muammolarni muhokama qilish va fikrlarini qat'iy va mantiqiy asosda bildirishni ta'minlash mumkin. Masalan, talabalar o'rtasida "ekstremizm" yoki "ijtimoiy adolatsizlik" mavzularida munozaralar o'tkazish.

- Psixologik yordamni taqdim etish: Talabalar orasida ruhiy salomatlikni yaxshilash uchun psixologik maslahatlar va treninglar o'tkazish zarur. Misol uchun, talabalarga stressni boshqarish usullarini o'rgatish, ular bilan individual yoki guruh sessiyalarini tashkil etish mumkin.

- Jamiyatga mas'uliyatli qarashlarni shakllantirish: Talabalarga o'z mas'uliyatini anglash va jamiyatga ijobiy ta'sir ko'rsatish muhimdir. Bu, ularning fuqarolik pozitsiyalarini aniqlashda yordam beradi va salbiy g'oyalarga qarshi kurashishda samarali vosita bo'lishi mumkin. Masalan, talabalar uchun ijtimoiy tadbirlar va volontyorlik faoliyatlarini tashkil qilish.

- Ijtimoiy va madaniy farqlarni tushunish: Talabalarni turli madaniyatlar va etnik guruhlar o'rtasida o'zaro hurmat va tushunishni rivojlantirishga undash kerak. Bu, ayniqsa, talabalarda millatlararo va madaniy farqlarni qadrlashni o'rgatadi. Misol tariqasida, o'quvchilarga madaniy o'zaro almashish yoki xalqaro tadbirlar tashkil etish mumkin.

- O'zgaruvchan ijtimoiy sharoitlarga tayyorlash: Talabalarni zamonaviy ijtimoiy sharoitlarga moslashishga o'rgatish. Bu, o'zgaruvchan dunyoqarash va dunyo voqealarini tahlil qilishni rivojlantiradi. Masalan, talabalar uchun xalqaro va milliy yangiliklar asosida treninglar tashkil qilish.

- Axloqiy qadriyatlarni mustahkamlash: Talabalar o'rtasida yaxshi axloqiy qadriyatlarni rivojlantirish uchun doimiy ravishda o'quv jarayoniga ahamiyat berish zarur. Bu orqali talabalar o'zlari uchun halol, ijobiy va foydali yo'llarni tanlashni o'rganadilar. Masalan, o'quvchilarga axloqiy hikoyalar yoki muvaffaqiyatli shaxslarning hayotiy tajribalarini o'rganish orqali axloqiy saboqlar berish mumkin.

Bu amaliy fikrlar yordamida talabalarni destruktiv g'oyalardan himoya qilish va ijtimoiy-axloqiy qadriyatlarni rivojlantirishga erishish mumkin.

1. **Kritik fikrlashni rivojlantirish:** Talabalar uchun "Ekstremizm va ijtimoiy adolatsizlik" mavzusida guruh ishlari tashkil etish. Har bir guruhga ijtimoiy masala berilib, uni tahlil qilish va o'z fikrlarini mantiqiy ravishda himoya qilishni so'rash. Masalan, talabalarga o'qituvchilar tomonidan ijtimoiy nohaqlik bilan bog'liq voqea berib, bu voqeani har tomonlama tahlil qilib, adolatli qaror chiqarish so'raladi.

2. **Psixologik maslahatlar va yordam:** Talabalar uchun stressni boshqarish bo'yicha treninglar tashkil etish. Misol uchun, universitetda stressni kamaytirish maqsadida "Stressni boshqarish" mavzusida seminar o'tkazish, talabalarga stressni yengillashtiradigan mashqlar va psixologik usullarni o'rgatish.

3. **Ijtimoiy mas'uliyatni oshirish:** Talabalar o'rtasida volontyorlik faoliyatini rivojlantirish. Masalan, talabalar o'rtasida ijtimoiy tadbirlarga qatnashish, ehtiyojmandlarga yordam ko'rsatish, yoki ekologik loyihalarda ishtirok etish orqali ijtimoiy mas'uliyatni kuchaytirish.

4. **Madaniy farqlarni tushunish:** Talabalar uchun "Madaniy o'zgarishlar" mavzusida seminarlar tashkil etish. Bu seminarda turli madaniyatlar o'rtasidagi farqlar va o'xshashliklar haqida ma'lumotlar berilib, talabalarga madaniy farqlarga hurmat va tushunishni rivojlantirishga qaratilgan mashg'ulotlar o'tkaziladi.

5. **Axloqiy qadriyatlarni rivojlantirish:** Talabalar uchun axloqiy hikoyalar asosida treninglar tashkil etish. Masalan, talabalar uchun axloqiy tanlovlar yoki o'qituvchilarning hayotiy tajribalari orqali axloqiy saboqlar berish. Bu orqali talabalarga o'zgaruvchan dunyoda axloqiy qadriyatlar va yuksak prinsiplarni anglashni o'rgatish.

Bu amaliy misollar yordamida talabalarni destruktiv g'oyalardan himoya qilish va ijtimoiy-axloqiy qadriyatlarni rivojlantirish mumkin.

Joriy etish jarayoni talabalarni destruktiv g'oyalardan himoya qilish va ijtimoiy-axloqiy qadriyatlarni rivojlantirishda quyidagi amaliy qadamlarni o'z ichiga oladi:

1. **Dars va treninglarni tashkil etish:** Talabalar uchun mavzuga oid darslar, seminarlar va treninglar tashkil etish. Misol uchun, stressni boshqarish, ijtimoiy mas'uliyat, madaniy farqlarni tushunish va axloqiy qadriyatlar haqida seminarlar o'tkazish. Bu treninglar talabalarga zarur psixologik ko'nikmalarni berish va ularni destruktiv g'oyalardan himoya qilishga yordam beradi.

2. **Guruh ishlarini tashkil etish:** Talabalar o'rtasida guruh ishlari va munozaralar tashkil qilish. Masalan, ijtimoiy muammolarni hal qilish bo'yicha guruhlariga bo'lib, ular bilan muhokama qilish. Guruhlar talabalarga o'z fikrlarini mantiqiy va asosli ravishda ifodalashni o'rgatadi.

3. **Psixologik xizmatlarni taqdim etish:** Talabalar uchun psixologik maslahat va yordam xizmatlarini joriy etish. Talabalarga stressni boshqarish, o'zini

anglash va motivatsiya berish bo'yicha individual yoki guruh psixologik sessiyalarini tashkil etish.

4. **Volontyorlik va ijtimoiy faoliyatlarni rag'batlantirish:** Talabalarni ijtimoiy faoliyatlarga jalb qilish. Volontyorlik ishlarini tashkil etish va talabalarga o'zlarini jamiyatga foydali ravishda ko'rsatish imkoniyatlarini yaratish. Bu orqali talabalar o'z mas'uliyatlarini anglab, ijtimoiy qadriyatlarni tushunishadi.

5. **Axloqiy va ijtimoiy qadriyatlarni targ'ib qilish:** Talabalar uchun axloqiy saboqlar berish va axloqiy qadriyatlarni mustahkamlashga qaratilgan faoliyatlar amalga oshirish. Masalan, axloqiy hikoyalar o'qitish, ijtimoiy va madaniy farqlarni tushunishga qaratilgan mashg'ulotlar o'tkazish.

XULOSA

Umuman olganda, talabalarni destruktiv g'oyalardan himoya qilish, ularning fikrlarini tanqidiy va mantiqiy ravishda rivojlantirish, psixologik yordam va qo'llab-quvvatlash orqali amalga oshirilishi mumkin. Ijtimoiy va madaniy qadriyatlarni oshirish, mas'uliyatni rivojlantirish, hamda axloqiy me'yorlarni mustahkamlash orqali talabalar ijtimoiy muammolarni anglaydi va ularga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi g'oyalarga qarshi turish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Shuningdek, talabalar o'rtasida stressni boshqarish, madaniy farqlarga hurmat va ijtimoiy faoliyatlarga jalb qilish ularning shaxsiy rivojlanishiga va salbiy g'oyalar va ta'sirlar bilan kurashishda samarali bo'ladi. Bunday amaliy yondashuvlar orqali talabalar o'zaro anglashuv va ijtimoiy mas'uliyatni kuchaytirib, kelajakda jamiyatga foydali, ijobiy shaxslar bo'lib yetishadilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Tibbiyot terminologiyasi va fizioterapiya asoslari – M.A. Abdurahmonov, Tashkent, 2015.
2. Fizioterapiya va rehabilitatsiya – R.S. Qodirov, Buxoro, 2018.
3. Fizioterapevtik muolajalar: nazariy va amaliy asoslar – D.R. Mukhtorov, Toshkent, 2020.
4. Jismoniy terapiya va uning innovatsion metodlari – L. Karimova, Toshkent, 2021.